

Her Yönüyle Kazım Karabekir

Oğuz Çetinoğlu-Mehmet Şadi Polat

İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 2017, 456 Sayfa, ISBN: 978-975-451-368-4.

Ali Can TEKİNAY¹

1. Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşı döneminin önemli kahramanlarından Kâzım Karabekir Paşa'nın hayatıyla alakalı son çıkan eserlere başvurduğumda edindiğim bu kitap daha ilk başta kapak tasarımı ve fotoğrafıyla dikkatimi çekmeyi başardı. Lisans eğitimini iktisat bölümünü okuyarak tamamlayan Oğuz Çetinoğlu ve Emekli Albay Mehmet Şadi Polat tarafından hazırlanan eser, Kâzım Karabekir hakkında şimdiye kadar aklımıza gelebilecek her türlü çalışmayı içinde barındırmaya çalışmıştır. Eser 10 bölümden oluşup bazı bölümler kendi içinde ayrı fasıllara ve alt başlıklara ayrılmıştır.

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, alicantekinay@gmail.com

Birinci bölümde Paşa'nın hayat hikâyesiyle esere giriş yapıyoruz. Burada Karabekir'in annesi, babası gibi aile fertleri ve soyunun nereye dayandığı hakkında bilgiler mevcuttur. Babası Mehmet Emin Bey'in hayatında icra ettiği görevler, vazife başında yaptığı tutarlı ve doğru hareketler, aynı şekilde Emin Bey'in vefatından sonra annesinin güçlü ve dirayetli duruşu onun ileride kazanacağı zaferlerde önemli pay sahibi olduğunu gösteriyor. Bunların dışında kendisinin de Kuleli Askeri İdadisi, Mekteb-i Erkânı Harbiye ve daha evvelki okullarını hep birincilikle bitirmesi, zekâ bakımından yaşlılarından ileri bir seviyede olması diğer etkenlerdir.

Kâzım Karabekir'in görev yaptığı sahalara adım attığımızda II. Abdülhamid'e yaptığı sert eleştirilere şahit olmaktayız. Ardından Enver Paşa ve Gazi Mustafa Kemal ile tanışması ve İttihad Terakki Cemiyeti'ne üye olmasıyla başlayıp 1948'de son bulan hayatına dek giden süreç işlenirken şimdiye kadar öğrendiklerimizi sorgulatır cinsten bilgiler mevcuttur. Kısaca bunlara değinecek olursak; 31 Mart Vak'ası üzerine Selânik'ten gelen Hareket Ordusu'nun kurmay başkanı olarak Yıldız Sarayı'nın ele geçirilmesinde ve isyanın bastırılmasında önemli rol oynaması, hepimizin bildiğinin aksine Birinci Dünya Savaşı'nda sadece Ruslarla değil aynı zamanda Çanakkale'de Fransızlarla Irak'ta İngilizlerle başarılı mücadelelerde bulunması, Mustafa Kemal'den bir ay önce Anadolu'ya geçerek milli mücadelenin fitilini ateşlemesi, Mustafa Kemal'in vazifesinden istifa etmesi ve sonra Karabekir'in tüm gücüyle onun emrinde olmasıdır. Söylediğimiz son cümle müelliflerimizce milli mücadelenin ilk zaferi olarak değerlendirilmiş ve bizce de doğru bir çıkarımda bulunulmuştur. Şüphesiz o tarihlerde Kâzım Karabekir'in şöhreti tüm doğuda nam salmıştı ve düşman karşısında aldığı başarılı neticeler onu bütün Anadolu'da tanınır kılmıştı. Mustafa Kemal'in de Kâzım Paşa'nın desteği olmadan İstiklal Savaşı'nda tek başına zafer kazanabilmesi düşünülemezdi. Tüm gelişmelere rağmen Mustafa Kemal Paşa'nın Erzurum Kongresi öncesi yaptığı hamlelerde onun zekâsı, taktik ve stratejisi takdir edilmiştir. Bu satırlar eserin objektif bir bakış açısıyla kaleme alındığı hissini kuvvetlendirmektedir.

Son olarak da cumhuriyetin ilanıyla birlikte Karabekir Paşa'nın başından geçenler isabetli bir başlıkla “*Garip Olaylar*” biçiminde güzelce açıklanmıştır. Yazarlarımızın: “*Garp Cephesi kuruluncaya kadar Milli Mücadele'nin temelleri Doğu'da atılmış ve bu çok ağır ve çok onurlu görev, Mustafa Kemal, Karabekir ve Rauf Beyin omuzlarında taşınmıştır. Tarihin cilvesi veya siyasetin tabiatı; yedi yıl sonra Karabekir Paşa ve Rauf Bey İstiklal Mahkemelerine düşecek, büyük haksızlıklara mâruz kalacaklar... Mustafa Kemal istifa ettiğinde kendisinin bir göreve atanmasını isteyerek O'nu büyük hayal kırıklığına uğratan Kâzım Dirik ise, Kemalist Cumhuriyette Vali ve Trakya Umum Müfettişi olarak görev alacaktır.*” biçiminde yukarıda yaptığı değerlendirmeler Kâzım Paşa'nın 1918-1926 arasında uğradığı haksızlıkları 4-5 satır içerisinde akılda kalacak bir biçimde özetlemiş ve açıkça ortaya koymuştur.

Bir sonraki bölümde Kâzım Karabekir'in hayatında geçen şahıs, kuruluş ve kavramlar hakkında bilgilere yer verilmektedir. Cumhuriyetin ilanıyla beraber Kâzım Karabekir ile Mustafa Kemal arasında başlayan yol ayrımı ve bu yıllarda gerçekleşen malum hadiseler detaylıca irdelenmiştir. Ayrıca Karabekir'in Mustafa Kemal'den bir ay önce Samsun'a çıkıp Bağımsızlık Savaşı'mızı başlatan isim olduğu şiddetle vurgulanmıştır.

“Kâzım Karabekir’in Yazdığı Kitaplar Makaleler” başlığıyla ele alınan üçüncü bölümde Paşa’nın eserlerinde Ermenilerin yaptığı katliamlarla ilgili fotoğraf-görgü tanıkları, çocuklar üzerine yazdığı şarkı ve oyunlar, İzmir İktisat Kongresi reisi iken gözlemleri, İttihat Terakki ve Enver Paşa’nın İstiklal Savaşı’na katılmak için yaptığı girişimler belirtiliyor. Bunların dışında Karabekir Paşa’nın kendi aleyhinde yapılan faaliyetler, 1939-1944’de CHP grubunda yapılan savaş tartışmaları, başkanı olduğu TCF’nin kapatılmasının altında yatan nedenler ve Nutuk’a yaptığı cevaplar günümüzde ses getirecek cinsten görüşlerdir. Bu çarpıcı yorumların birine değinecek olursak ilk başta Kâzım Paşa’nın 1918-1924 arası Kürtlerin isyan içinde olup bu yüzden onlara yönelik ıslahatlar yapılması gerektiğini ısrarla belirtmesidir. Ancak her türlü uyarıya rağmen en sonunda Paşa’nın ağzından: “13 Şubat 1925’te Şeyh Sait’in yanındaki iki firarinin zayıf bir jandarma müfrezesi ile yakalanmak istenilmesi suretiyle Kürt isyanı başlıyor. Her tarafı zayıf ve hükümet yetkililerini gafil avlayan Kürtler şumarıklığı arttırıyorlar. Beş aydan beri vukuatı takip eden ve hatta İstanbul’daki Kürt ileri gelenlerini uğurlayan Hükümetin, hiçbir tedbir almayarak ve kimseye de haber vermeyerek beklemesi ve neticede Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’nı mes’ul tutmak istemesi târihi bir hadisedir.” yukarıda paylaşılan neticelerle karşılaştırılması yakın tarihimizle ilgili bazı algılarımızın değişmesine vesile olabilecek cinstendir.

Cumhuriyetin kurulmasıyla Kâzım Karabekir Paşa’nın pasifize edilmesi, hakkında yapılan kara propagandalar ve kendisinin İstiklal Savaşı için hak ettiği itibarı alamamasını vurgulayan yazarlarımızın bazı çevrelerden sert tepkiler alması kaçınılmazdır. Yine de kendilerinin şimdiye kadar tarih kitaplarında bize öğretilenlerin aksine anılan dönemde yaşanan hadiseleri realist bir bakış açısıyla, şeffağça kaleme almaları takdire şayandır.

Eserin en önemli parçası olan dördüncü bölüm Kâzım Karabekir nazarında yazılan kitaplar, makaleler, tezler ve röportajları ihtiva etmektedir. Anlatılanların hepsinin ilk üç bölümdeki konuları kapsar nitelikte olduğu anlaşılıyor. İşte bu yüzden daha önceki sayfalarda gördüklerimizin dördüncü bölümde tekrar gözümüze çarpması okuyucunun canını sıkıp, ben niye aynı şeyleri tekrar ediyorum hissi uyandırabilir. Fakat bunun yanında verilen uç bilgiler, yapılan kapsamlı analizler-sentezler ışığında kendimizi yeni araştırma konularının içinde bulmamız kaçınılmazdır. Ek olarak 1914-1918 arasında yaşanan vakalarda dönemin lider isimleri arasında geçen diyaloglara, mektuplaşmalara şahit olmamızla birlikte o yıllarda yaşayan birisiymiş gibi hissetmemiz zor olmayacaktır.

Birbiri ardına gelen altıncı, yedinci ve sekizinci bölümler muhteva bakımından kısa olup Kâzım Karabekir adının verildiği yerler, Kâzım Karabekir Vakfı ve Paşa’nın muhafız askerlerinden bir hatıra bizlere sunulmuştur.

Eseri tam sona erdirdik derken düz yazılı anlatımın hemen ardından karşımıza çıkan Paşa’nın hayatı ve eserlerinin yer aldığı fotoğraflar şimdiye kadar okuduğumuz her şeyin gözümüzde canlanmasına yardımcı bulunmuştur ve müelliflerimizin aktardıkları bilgilerin akılda kalıcılığını arttırmıştır.

Sonuç olarak Nutuk üzerinden yapılan İnkılap Tarihi’nde dışlanarak adı az geçen isimlerin başında gelen Kâzım Karabekir Paşa, Oğuz Çetinoğlu ve Mehmet Şadi Polat ikilisine sadece

askeri yönden değil ekonomik, siyasi, sosyal yardımlaşma, insan hakları, eğitim gibi farklı pencerelerden incelenmiştir. Tüm bunlardan hareketle kitabı okuduktan sonra aklımızdaki Kâzım Karabekir portresinin değişmemesi imkânsızdır. Aynı zamanda Mustafa Kemal dışında aralarında Kâzım Karabekir olmak üzere dört üst düzey paşanın birleşip muhalefette yer alması bu isimlerin hiç mi haklı tarafı yoktu izlenimini uyandıracaktır ve şiddetli tartışmalara sahne olan 1918-1926 arasında uygulanan politikalara eleştirel bir yaklaşıma sergilememize neden olabilecektir. Böylece Birinci Dünya Savaşı'ndan başlayıp Gazi Mustafa Kemal Atatürk zamanında meydana gelen olayları farklı açılardan yakalamak isteyenler için incelediğimiz çalışmanın ilk sıralarda yer alması kaçınılmazdır.